

Advies over aanbevolen herkomsten

Nummer:	INBO.A.2013.73
Datum advisering:	2 oktober 2013
Auteur:	Marijke Steenackers
Contact:	Niko Boone (niko.boone@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	ANB-INBO-BEL-2013-56
Geadresseerden:	Agentschap voor Natuur en Bos T.a.v. Tom Neels Centrale Diensten Koning Albert II-laan 20 bus 8 1000 Brussel tom.neels@lne.vlaanderen.be
Cc:	Agentschap voor Natuur en Bos Carl De Schepper (carl.deschepper@lne.vlaanderen.be)

AANLEIDING

In het kader van de herziening van het programma voor plattelandontwikkeling (PDPO), worden ook de subsidies in het kader van het Bosdecreet herzien.

VRAAGSTELLING

1. Wat zijn de mogelijke extra kosten van bosplantsoen van aanbevolen herkomsten?
2. Wat is mogelijk de impact op het plantgedrag en de boomsoortenkeuze van planters, op de beschikbaarheid van plantsoen en op het aanbod in de boomkwekerijen, indien de extra subsidie voor gebruik van aanbevolen herkomsten zou wegvallen?
3. Wat is mogelijk de impact op het plantgedrag en de boomsoortenkeuze van planters, op de beschikbaarheid van plantsoen en op het aanbod in de boomkwekerijen, indien alle plantsoen steeds als 'aanbevolen' zou beschouwd worden, maar er 'een redelijke vergoeding' van het subsidiebedrag wordt afgetrokken indien geen gebruik wordt gemaakt van de aanbevolen herkomsten?
4. Hoe ziet het INBO het aanbod van aanbevolen herkomsten in de bosboomkwekerijen evolueren tijdens de programmaperiode voor PDPOIII?
5. Wat is de planning voor het uitbreiden van de lijst met aanbevolen herkomsten voor boom- en struiksoorten? Het gaat zowel om uitbreidingen van de bestaande lijst als toevoeging van nieuwe soorten.

TOELICHTING

1. Wat zijn de mogelijke extra kosten van bosplantsoen van aanbevolen herkomsten?

Het INBO kan hier geen advies over geven gezien (i) het INBO geen bosplantsoen commercieel verhandelt zoals dat het geval is in privé-kwekerijen en (ii) er momenteel aan het INBO geen projecten lopen die de evolutie van deze marktprijzen bestuderen.

2. Wat is mogelijk de impact op het plantgedrag en de boomsoortenkeuze van planters op de beschikbaarheid van plantsoen en op het aanbod in de boomkwekerijen, indien de extra subsidie voor gebruik van aanbevolen herkomsten zou wegvallen?

Het INBO kan hier niet met zekerheid op antwoorden omwille van de afwezigheid van gericht onderzoek. Er kan wel een inschatting gegeven worden. Bosbezitters, en dus ook bosaanplanters, zijn een zeer heterogene groep met heel diverse beweegredenen (Van Herzele & Aarts, 2013; Van Herzele & Van Gossom, 2008). Vermoedelijk wordt een groter gedeelte van deze groep door financiële triggers gestuurd. Een extra subsidie afschaffen zou dan betekenen dat een meerderheid van de aanplanters enkel het goedkoopste plantsoen zal aanschaffen. In de praktijk betekent dit dat het goedkoopste zaad gebruikt zal worden voor de opkweek van commercieel plantsoen. Dit zal waarschijnlijk leiden naar de situatie in de boomkwekerijsector zoals ze was vooraleer de lijst van aanbevolen herkomsten werd opgesteld. De aandacht voor herkomst van plantsoen zal onderschikt geraken aan de prijs en herkomsten van 'heinde en verre' zullen opnieuw hun plaats veroveren in de aanplantingen. Deze situatie is vooral nadelig voor de struiksoorten, gezien deze wettelijk gezien niet certificaatplichtig zijn en er veel goedkoop zaad van vreemde herkomst op de internationale zaadmarkt aanwezig is. Zeker in het licht van de klimaatwijziging is het belangrijk om de aanplantingen die we vandaag uitvoeren, niet lichtzinnig aan te pakken. Het is van groot belang onze bossen zo vitaal en veerkrachtig mogelijk te maken. Een goede start van een bos is een gedegen keuze van zowel de soorten als van de herkomsten van deze soorten. De soorten moeten standplaatsgeschikt zijn en de herkomsten genetisch zo divers mogelijk en zo goed mogelijk aangepast aan de huidige groeiomstandigheden. In het ideale geval beschikken ze over een plastisch aanpassingsvermogen. Om dit vast te stellen is evenwel gericht onderzoek noodzakelijk. Afschaffen van extra subsidie impliceert vermoedelijk dat alle inspanningen geleverd om plantsoen op de markt te brengen dat zowel genetisch divers is (in de zaadboomgaarden wordt moedermateriaal samengebracht afkomstig van verschillende

populaties aanwezig in een herkomstgebied) als lokaal best aangepast (autochtoon), teniet worden gedaan.

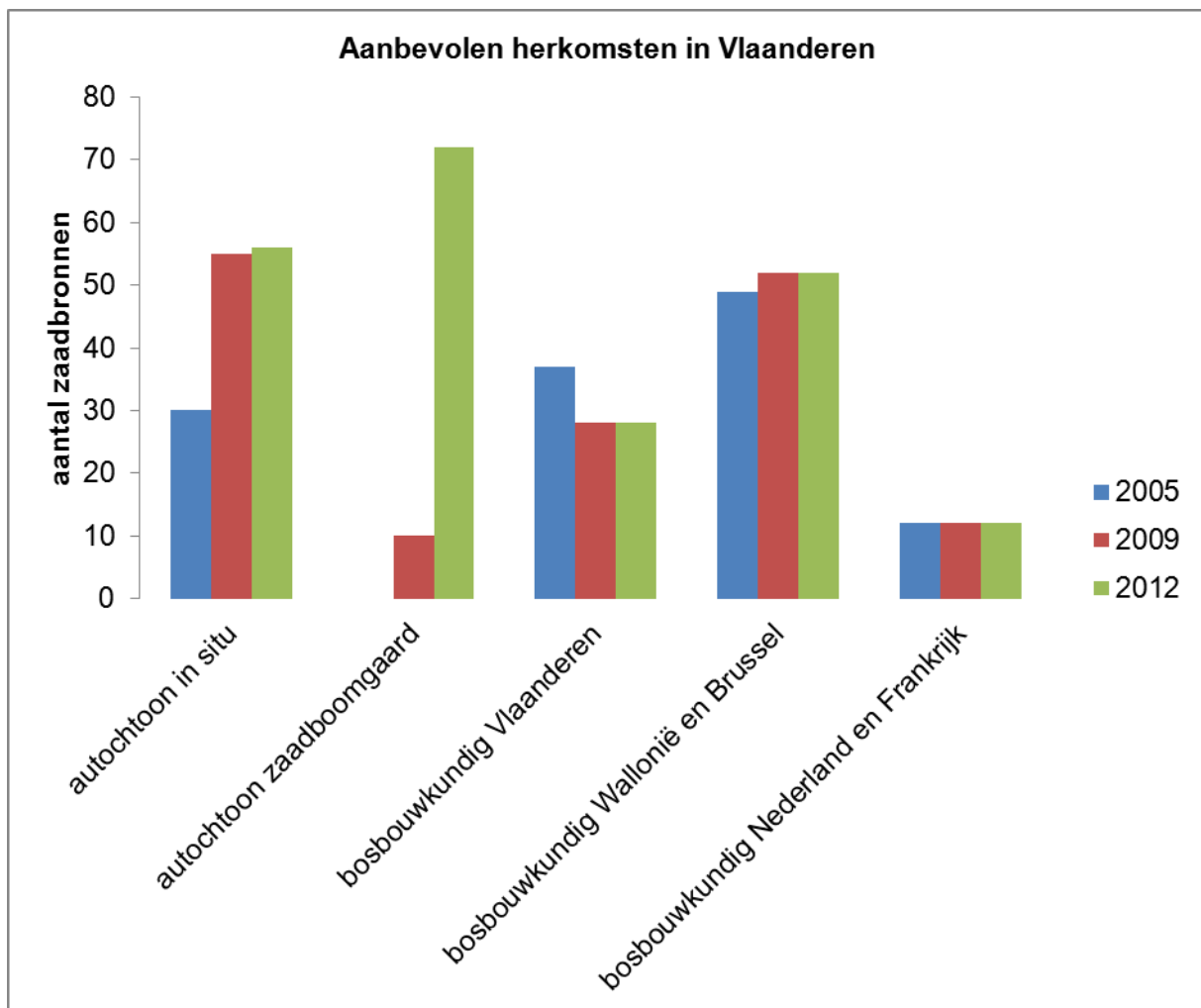
3. Wat is mogelijk de impact op het plantgedrag en de boomsoortenkeuze van planters, op de beschikbaarheid van plantsoen en op het aanbod in de boomkwekerijen, indien standaard gerekend zou worden alsof alle plantsoen steeds 'aanbevolen' zou zijn, maar er 'een redelijke vergoeding' van het subsidiebedrag wordt afgetrokken indien geen gebruik wordt gemaakt van de aanbevolen herkomsten?

Als we deze vraag juist interpreteren, zou dit ongeveer op hetzelfde neerkomen als het vorige scenario (zie ook antwoord op vraag 2). Dus ook de herkomsten die momenteel niet op de lijst van aanbevolen herkomsten opgelijst staan, zijn dan 'aanbevolen'. Dit betekent dat opnieuw plantsoen zal verkocht worden dat in origine afkomstig is van geografisch en klimatologisch sterk van Vlaanderen afwijkende streken, voor zover het zaad goedkoper is in vergelijking met lokaal in Vlaanderen geoogst zaad.

4. Hoe ziet het INBO het aanbod van aanbevolen herkomsten in de bosboomkwekerijen evolueren tijdens de programmaperiode voor PDPOIII?

Figuur 1 laat zien dat er in de periode van 2003 (opstart van de lijst van aanbevolen herkomsten) tot 2009 vooral in situ bronnen werden erkend. Het doel was om op een snelle manier autochtoon zaad op de markt te brengen. Vooral in de periode 2009 - 2012 werden heel wat zaadboomgaarden erkend als zaadbron. Dit betekent niet dat alle boomgaarden al zaad produceren, maar wel dat er in de toekomst steeds meer mogelijkheden zullen zijn om zaad uit boomgaarden te betrekken, eerder dan uit in situ bronnen. Gezien zaadboomgaarden steeds een menging zijn van moedermateriaal afkomstig uit verschillende bronnen binnen een herkomstgebied, is te verwachten dat de genetische diversiteit van het hieruit afkomstige teeltmateriaal hoger zal liggen in vergelijking met teeltmateriaal afkomstig uit in situ bronnen. Dit dient evenwel nog onderzocht te worden. Eens de zaadboomgaarden hoog productief worden, kunnen in situ bronnen van de lijst geschrapt worden. Dit schrapproces kan voor een reeks struiksoorten vermoedelijk al de komende 6 jaar opgestart worden. Dit betekent dat het INBO het aanbod van autochtoon materiaal afkomstig uit zaadboomgaarden ziet stijgen bij de kwekers. De voorwaarde is wel dat de extra subsidie voor het gebruik van aanbevolen herkomsten bij bosaanplant blijft bestaan (zie ook antwoord op vraag 2).

Voor het bosbouwkundig teeltmateriaal is het wenselijk om de lijst van aanbevolen herkomsten grondig door te lichten. Om de kwaliteit van het 'geselecteerde materiaal' te kunnen garanderen, zijn drie soorten onderzoek noodzakelijk: herkomstproeven voor wat de economische meerwaarde betreft, afstammingstesten voor wat het doorgeven van genetisch bepaalde kenmerken van de moederboom aan de zaailingen betreft en DNA onderzoek voor wat de genetische diversiteit betreft. De middelen voor dergelijk onderzoek op het INBO zijn momenteel eerder beperkt. Er kan niet gegarandeerd worden dat de komende 6 jaar resultaten beschikbaar komen die rechtstreeks invloed zouden hebben op de lijst van 'geselecteerd materiaal' en alzo ook op het aanwezige assortiment bij de boomkwekers.

Figuur 1: evolutie van aantal erkende zaadbronnen op de lijst van aanbevolen herkomsten per categorie.

5. Wat is de planning voor het uitbreiden van de lijst met aanbevolen herkomsten voor boom- en struiksoorten? Het gaat zowel om uitbreidingen van de bestaande lijst als toevoeging van nieuwe soorten.

Wat de autochtone zaadboomgaarden betreft zal de lijst met aanbevolen herkomsten de komende jaren verder uitgebreid worden met:

- I. reeds op de lijst aanwezige soorten, maar nog niet aanwezige herkomstgebieden;
- II. nog niet op de lijst aanwezige soorten, waarbij de algemene doelstelling is om uitgangsmateriaal te voorzien van alle inheemse soorten waarvan teeltmateriaal momenteel door de grotere boomkwekers wordt aangeboden op de markt;
- III. 'dubbele' aanplantingen van zaadboomgaarden indien nog geen dubbele erkend werd. In principe worden alle boomgaarden in dubbel aangeplant. Voor sommige moet evenwel nog een dubbele voorzien worden, omdat het vermeerderen van het uitgangsmateriaal te moeizaam verliep.

Daarnaast is het mogelijk dat sommige boomgaarden dienen uitgebreid te worden om voldoende zaadproductie te bekomen. Dit heeft evenwel geen repercussies op de lijst van aanbevolen herkomsten. De hoeveelheden zaad die momenteel geoogst worden in kader van 'plant van hier' in opdracht van een grote Vlaamse privé kweker, zijn zeer hoog. De toekomst zal uitwijzen of de boomgaarden deze hoeveelheden zullen halen. De opbrengst is bovendien sterk afhankelijk van het al dan niet intensief en gericht onderhoud van de zaadboomgaarden door de eigenaars.

Het INBO verwacht niet onmiddellijk grote aanpassingen van de bosbouwkundige herkomsten op de lijst van aanbevolen herkomsten.

REFERENTIES

Van Herzele en Aarts (2013). “My forest, my kingdom”—Self-referentiality as a strategy in the case of small forest owners coping with government regulations. *Policy Science* 46:63–81

Van Herzele en Van Gossum (2008). Typology building for owner-specific policies and communications to advance forest conversion in small pine plantations. *Landscape and Urban Planning* 87: 201–209.